

Miljøverndepartementet
Miljøvernminister: Erik Solheim

KONGELIG RESOLUSJON

Ref.nr.:
Saksnr: 201000948
Dato:

Kongelig resolusjon om fredning av Sør-Gjæslingan kulturmiljø i Vikna kommune, Nord-Trøndelag fylke

1 Forslag

Miljøverndepartementet legger med dette fram tilråding om fredning av Sør-Gjæslingan kulturmiljø i Vikna kommune, Nord-Trøndelag. Kulturmiljøet utgjør et areal på om lag 14,22 km², herav 1,39 km² landareal.

Området som foreslås fredet omfatter det alt vesentlige av gnr. 46, b. nr. 1-5 Sør-Gjæslingan. Under b. nr. 1 omfatter fredningen festenummer 1-47. Sør-Gjæslingan kulturmiljø består av over 80 små øyer og holmer, jf vedlagte kart over fredningsområdet.

Området som omfattes av fredningen, er i arealdelen til Vikna kommunes kommuneplan for 2010-2014 foreslått båndlagt etter lov om kulturminner. Planen er vedtatt av planutvalget og formannskapet, og skal opp til endelig vedtak i kommunestyret i Vikna i løpet av høsten 2010.

Hjemmelsgrunnlag

Denne fredningen er hjemlet i lov om kulturminner, 9. juni 1978, nr. 50, jf § 20. Et kulturmiljø kan fredes av Kongen for å bevare områdets kulturhistoriske verdi.

Formål

Formålet med fredningen er å ta vare på det særegne fiskeværer Sør-Gjæslingan som kilde til kunnskap og opplevelse for dagens og framtidens generasjoner. Fredningen skal sikre at forholdet mellom naturgrunnlag, næring, levekår, samfunn og den historiske utviklingen av fiskeværer blir bevart for framtida. Spesielt viktig er mangfoldet og særpreget i bygningsmiljøet, og andre spor i kulturlandskapet etter utnyttelse av havets ressurser og jordbruksdrift på marginale vilkår. Fredningen skal sikre at framtidig utvikling skjer i tråd med fiskeværers kulturhistoriske kvaliteter. Både overordnede trekk i miljøet, enkeltelementer og sammenhengen mellom disse skal bevares. Fredningen omfatter land og sjøområder, og deres historiske, funksjonelle og visuelle sammenhenger.

Verneverdier

Sør-Gjæslingan er et eksempel på mange hundre års værhistorie langs kyst-Norge. I sin tid var dette et av de største og viktigste fiskeværerne sør for Lofoten. Fire-fem tusen fiskere var samlet her i sesongen for skreifisket. Verdiene er knyttet til et mangfoldig og særpreget bygningsmiljø som rorbuer, fiskemottak, salteri, trandamperi, forsamlingshus, skole, brygger, moloer og rekker av fiskehjell samt væreierboligen. Verneverdiene knytter seg også til andre spor i kulturlandskapet og skal vise de funksjonelle sammenhenger mellom landareal og hav, dvs menneskers bruk og høsting av havets ressurser og jordbruksdrift på marginale vilkår.

Brukerinteresser i området

Sør-Gjæslingan var et levende fiskevær fram til 1978 da væreieren gikk konkurs. Skolen ble lagt ned og fraflyttinga skjøt fart. Det er ingen fastboende på Sør-Gjæslingan i dag.

Så godt som samtlige øyer har tidligere vært beitet. De bebodde øyene har i tillegg vært slått og i noen grad oppdyrket. De øvrige øyene er dominert av lyngheier og myr. I dag er det en flokk med utegangersau som har vinterbeite på Kirkøya og sommerbeite på Kyrøyan. Det drives litt sporadisk lyngbrenning på beiteøyene og det slås noe gras på Flatholmen og på Heimværet, men gjengroing er en utfordring. Det sankes noe dun men så langt Miljøverndepartementet kjenner til drives det ikke noe uttak av torv eller sanking av egg i dag.

Etter forhandlinger ble de bebygde øyene overdratt fra konkursboet til Vikna kommune mens ubebygde øyer ble overtatt av Staten ved Miljøverndepartementet. Alle de privateide husene står på punktfestet tomt. De aller fleste huseierne ønsker å kjøpe grunnen under og rundt sine hus av kommunen. Av den stående bygningsmassen er ca 2/3 i privat eie og Kystmuseet eier om lag 1/3 av de øvrige bygningene. Kystverket og Telenor eier en bygning hver samt noe infrastruktur. Det er en fiskerihavn i Sør-Gjæslingan samt noen øvrige installasjoner (blant annet sjømerker og fyrlykter) knyttet til farleder gjennom og i fredningsområdet.

Etter omfattende istandsettingsarbeider fra slutten av 1980-tallet er bygningsmassen i fiskeværet i relativt god stand, men noen få uthusbygninger er i en dårlig forfatning. I 2007 satte Riksantikvaren i gang et istandsettingsprogram for de privateide bygningene med blant annet omfattende faglig rådgivning og oppfølging. Riksantikvaren har fra og med 2006 og fram til 2010 bevilget i overkant av 4 mill kr til diverse tiltak på Sør-Gjæslingan. Bolighusene nyttes til fritidshus mens Kystmuseet Nord-Trøndelag/Woxengs samlinger driver en sommerbutikk og utleie av rorbuer til turister.

Pr i dag er det fire fiskere som bruker Sør-Gjæslingan som base deler av året. Den vanligste formen for fiske er garnfiske og spesielt vinterfiske etter torsk i Gjæslingråsa. I tillegg foregår det noe krabbe- og reketrålfiske, garn og linefiske og bruk av laksenøter innen fredningsområdet. I en periode har det også vært dykket etter kamskjell og det har vært et beskjedent hummerfiske i området. Tidligere ble det skåret en del tang for hånd. Det har de siste 15 årene vært et generelt forbud mot

taretråling i Nord-Trøndelag. Innenfor det foreslåtte fredningsområdet er det et midlertidig akvakulturanlegg syd for Kyrøyen. I arealdelen for Vikna kommunes kommuneplan 2010-2014 er dette området avmerket som område for akvakulturanlegg. Det foregår svært lite turistfiske fra Sør-Gjæslingen.

Konsekvenser for ulike interesser

Forslaget til fredningsbestemmelser skiller mellom bygninger bygd før og etter 1980, som er tidspunktet for nedleggingen av det gamle fiskeværet. Bestemmelsene er noe strengere for de bygningene som er oppført før 1980.

Fredningen gir et generelt forbud mot eksteriørmessige endringer. Etablering og videreføring av næringsvirksomhet som ikke krever eksteriørmessige endringer er tillatt. Tradisjonell næringsvirksomhet (fiske og jordbruk) er prioritert for å kunne opprettholde et levende fiskerimiljø. Dette betyr at fiskere som ønsker å etablere ny landbase i fiskeværet kan få dispensasjon for dette.

Alle de privateide husene står på punktfestet tomt. De aller fleste huseierne ønsker å kjøpe grunnen under og rundt sine hus av Vikna kommune som er grunneier. Basert på de innhentede festekontrakter Miljøverndepartementet har fått fra Vikna kommune, vil ikke fredningen være til hinder for en eventuell innløsning av festetomtene. Tiltak som konsekvens av innløsning av festetomtene, som for eksempel markering av tomtegrenser, oppsetting av gjerder og andre tiltak utendørs, må skje i samsvar med forskriften.

Eksisterende fiske og havbruk kan fortsette som i dag. Det er innenfor det foreslåtte fredningsområdet anledning til å drive akvakultur syd for Kyrøyen. Dette er i tråd med kommuneplanen. I samme område er det også et eksisterende rekefiskfelt. Kulturmiljøfredningen er ikke til hinder for rekefiske i dette feltet ved Kyrøyen. Av hensyn til beskyttelse av kulturminner under vann vil taretråling i fredningsområdet ikke være tillatt. Det forutsettes imidlertid at dette spørsmålet skal kunne vurderes på nytt, dersom fiskerimyndighetene åpner for taretråling i Nord-Trøndelag i framtida. Pr. dags dato er det forbud mot taretråling i Nord-Trøndelag.

Fredningsbestemmelsene gir anledning til vedlikehold, skjøtsel og dokumentert tilbakeføring av hager og hageanlegg. Forskriften har forbud mot nye større fysiske tiltak og leplanting og fjerning av levende kulturplanter.

Bestemmelsene gir anledning til å ta opp igjen helårs beitebruk på øyene. Av praktiske hensyn og for å unngå konflikter med hytteboere, gis det anledning til å sette opp beitegjerder rundt det meste av bebyggelsen på Heimværet, leskur på øyer som skal vinterbeites, og ledegjerder og landingsplasser på beiteøyer, for sinking og transport av sau.

Da fredningen tar sikte på å opprettholde Sør-Gjæslingan som et funksjonsdyktig lokalsamfunn gir forskriften anledning til å vedlikeholde og oppgradere den tekniske infrastrukturen uten å måtte søke om dispensasjon.

Naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen. De nevnte bestemmelser i naturmangfoldloven skal således inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling etter kulturminneloven. Miljøkonsekvensene av fredningen skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til den planlagte fredningen og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies. Staten er grunneier i fredningsområdet og prinsippene i §§ 8-12 gjelder da for den konkrete eiendomsforvaltningen, herunder for skjøtsel.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kunnskapsgrunnlaget om naturforholdene på Sør-Gjæslingan er begrenset. I Direktoratet for naturforvaltnings naturbase er det registrert stortareskog og skjellsandområder av svært høy og viktig verdi i området. Kystlynghei og slåttemark i ulike faser av gjengroing finnes på flere av øyene, jf. skjøtelsesplanen. Kystlynghei og slåttemark er i sterk tilbakegang, både internasjonalt og i Norge. Slåttemark er foreslått som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven. Som Fylkesmannen i Nord-Trøndelag bemerker i sin uttalelse til handlingsplanen for slåttemarker i fylket er kunnskapen mangelfull og bør komplementeres, men pr dags dato kjenner ikke Miljøverndepartementet til at slåttemarkene i Sør-Gjæslingan har regional eller nasjonal verdi. Det er gjort registreringer av lunde, krykkje, makrellterne, teist og tyvjo i området. Alle artene er på Norsk rødliste 2006. De tre første er klassifisert som sårbare, mens de to siste er klassifisert som nær truet. Offisielle registreringer som finnes over fuglelivet i området er relativt begrenset.

Når det gjelder det marine og terrestriske artsmangfoldet for øvrig finnes det relativt få registreringer i naturbasen. Miljøverndepartementet er ikke kjent med at det er registrert planter, sopp eller insekter som står oppført på Norsk rødliste 2006.

Vernebestemmelsen gir ikke anledning til å gjøre vesentlige inngrep på øyene med kystlynghei utover beiting og skjøtselstiltak som brenning, for å få tilbake en mest mulig livskraftig lynghei. Miljøverndepartementet vurderer det slik at fredningen vil kunne bidra til at naturtyper som kystlynghei og slåttemark vil kunne få en bedre utvikling etter at fredningen er gjennomført, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Ut fra den kunnskapen Miljøverndepartementet har om utviklingen av bestanden for fuglearter som lunde, krykkje, makrellterne, teist og tyvjo er det svært lite sannsynlig at den aktiviteten som er tillatt på Sør-Gjæslingan vil ha noen negativ innvirkning på disse artene.

Slik Miljøverndepartementet vurderer det er det begrenset kunnskap om naturmangfoldet innenfor fredningsområdet. Når det gjelder effekten av fredningen vurderer departementet det slik at fredningen med liten grad av sannsynlighet vil føre til en negativ utvikling for artene, mens for naturtyper vil fredningen kunne bidra til en positiv utvikling. Departementet anser at kravet i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt.

På denne bakgrunn er det Miljøverndepartementets vurdering at det foreligger nok kunnskap om effekten av fredningen slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Fredningsbestemmelsene åpner opp for at fiskeriaktivitet, beiting og fritidsaktiviteter fortsatt skal kunne utøves. Det vises også til at det etter fredningsforskriften kan åpnes opp for utviding av eksisterende akvakulturvirksomhet og havbeite. Dette vil slik departementet ser det bli de påvirkninger som økosystemet, naturtypene og artene vil kunne bli utsatt for innenfor fredningsområdet. Akvakulturanlegg og havbeite vil kunne medføre en noe økt belastning på økosystemet, naturtypene eller artene, men anses ikke å ha store negative konsekvenser. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom fredningen legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området, og at de godkjente tiltakene ikke vil ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem. Tilsvarende gjelder for § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

2 Saksbehandling

Bakgrunn

Det har vært arbeidet med vern av Sør-Gjæslingan siden slutten av 70-tallet. I desember 1977 ble det etter privat initiativ fra Jens Lie-Gjeseth (styreleder for Woxengs Samlinger og fylkespolitiker) opprettet et kontaktutvalg for vern av Sør-Gjæslingan. Ved hjelp av sysselsettingsmidler ble det praktiske vernearbeid startet på slutten av 1980-tallet. Tidlig på 1990-tallet ble det vedtatt en reguleringsplan der fiskeværet ble regulert til spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven.

I 1993 – 1995 utarbeidet Nord-Trøndelag fylkeskommune en fylkesverneplan for kulturmiljø som blant annet foreslo Sør-Gjæslingan fredet som kulturmiljø etter kulturminneloven § 20.

Saksbehandlingen

Nord-Trøndelag fylkeskommune og Riksantikvaren har gjennom flere år arbeidet med fredningen av Sør-Gjæslingen. Den lange saksbehandlingstiden har medført gode prosesser, der konflikter underveis er blitt løst og ikke minst at fredningsforslaget nå er godt forankret både lokalt og regionalt.

Nord-Trøndelag fylkeskommune varslet oppstart av fredningsarbeidet i august 1995. Et forslag som omfattet gnr. 46 Sør-Gjæslingen samt gnr. 47 Sørøyan og gnr. 44 Haraldsøya ble sendt på lokal høring i juli 1996. Det kom inn tre merknader. Arbeidet stoppet deretter opp.

I 2001 ble arbeidet gjenopptatt av Nord-Trøndelag fylkeskommune. I juli 2002 varslet Nord-Trøndelag fylkeskommune ny oppstart av fredning og der kun gnr. 46 Sør-Gjæslingen var omfattet. Samtidig ble det opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra huseierne, fiskerne, kystmuseet, kommunen, fylkesmannen og fylkeskommunen, og med sekretariat i fylkeskommunen. Gruppen hadde 8 møter, det siste i februar 2004. Denne gruppa ga også innspill til en forvaltnings- og skjøtselsplan for området.

Det nye fredningsforslaget og et foreløpig utkast til forvaltningsplan ble lagt ut til lokal høring i desember 2002. Det ble avholdt et åpent møte for alle berørte i januar 2003. Det kom inn i alt 12 merknader, 5 uttalelser fra privatpersoner, 6 fra interesseorganisasjoner og 2 fra regionale forvaltningsorganer.

Nord-Trøndelag fylkeskommune oversendte deretter fredningsforslaget samt forvaltnings- og skjøtselsplanen til Riksantikvaren i november 2004. I mars 2009 sendte Riksantikvaren forslag til fredning på sentral høring, sammen med forvaltnings- og skjøtselsplanen. Forvaltnings- og skjøtselsplanen er et redskap for oppfølging av fredningsforslaget og vil ikke inngå som en formell del av fredningen. Det kom inn 18 uttalelser til fredningsforslaget, 12 fra sentrale instanser og 6 fra lokale og regionale instanser og interesseorganisasjoner. Miljøverndepartementet mottok saken fra Riksantikvaren i mars 2010.

I 2007 ble det i regi av Riksantikvaren satt i gang et utbedringsprogram rettet mot de privateide bygningene. Her bistod Riksantikvaren med rådgivning innen istandsetting etter tradisjonelle metoder og antikvariske prinsipper. Samtidig bevilget Riksantikvaren i overkant av 4 mill kroner til praktiske tiltak. Dette arbeidet har i ettertid vist seg å ha bidratt positivt i holdningen til fredningsforslaget blant eierne av disse bygningene. Også i lokalmiljøet generelt har Riksantikvarens engasjement gjennom dette programmet gitt lokalbefolkningen en større forståelse for betydningen av en eventuell fredning.

Følgende instanser har hatt saken til uttalelse

Lokal høring: Henry Nygård, Åge Nygård, Arvid Nygård, Ann Kristin S. Eidsmo, Hanna Valø, Erling K. Hansen, Tormod K. Hansen, Inger J. Sørensen, Trond W. Sæternes, Valborg Thorvaldsen, May H. Søfteland, Turid Bentzen, Per K. Hanssen, Morten

Hanssen, Jan Åge Habberstad, Åge Habberstad, Grete Nordmark Valø m/familie, Lars Halvard Nilsen, Randi A. Nygård, Hildegunn Nygård, Solbjørg N. Sandberg, Hans H. Nygård, Tone Iren Nygård, Bjørn Forås, Harald Nygård, Tore Hanssen, Jim Joar Forås, Aksel Blom, Finn Roger Hansen, Anne Lise Hansen, Håkon Idar Hansen, Leif Høvik, Kjell Sørensen, Rolf Sørensen, Laila Forås, Svein Harald Nygård, Anne M. Hellesø, Steinar Hoddø, Bjørnar Nygård, Arve Nygård, Liv og Leif Sørensen, Kystmuseet i Nord-Trøndelag/Woxengs Samlinger, Vikna kommune, øvrige kommuner i Namdalen, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Norsk Telemuseum, Telenor ASA, Kystverket 3. distrikt, Lensmannen i Vikna, Fiskarlaget Midt-Norge, Fiskeridirektoratet, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Nord-Trøndelag kulturvernråd, Gjæslingans Venner, Naturvernforbundet, Statens naturoppsyn v/ Politiet i Namsos og Fosnes, NTNU Vitenskapsmuseet, Namsos Trafikkselskap ASA, Val videregående skole, Midt-Norsk reiseliv, Reiselivsbedriftenes landsforening, Vikna næringsforening

Sentral høring: Vikna kommune, Landbruks- og matdepartementet, Statens landbruksforvaltning, Kunnskapsdepartementet, Kultur- og kirke departementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, Norsk institutt for naturforskning – Trondheim, Statens forurensingstilsyn, Statens vegvesen – Vegdirektoratet, Statens Kartverk, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norges geologiske undersøkelse, Statskog SF – Hovedkontor, Bergvesenet, Politidirektoratet, Innovasjon Norge, Statens naturoppsyn, Sjøfartsdirektoratet, Kystverket – Kystdirektoratet, ABM-utvikling, Norges forskningsråd, Sametinget/Sámediggi, Norsk institutt for kulturminneforskning – Hovedkontor, Norsk Kulturminnefond, Norsk institutt for vannforskning, Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Norges naturvernforbund, Norges Miljøvernforbund, Den Norske Turistforening, Friluftsrådernes Landsforbund, Fortidsminneforeningen, Stiftelsen Norsk Kulturarv, Nordic World Heritage Foundation, Norges Museumsforbund, Norske arkitekters landsforbund, Norges velforbund, KS – Kommunenes Sentralforbund, Utmarkskommunenes Sammenslutning, Byggenæringens landsforening, Den norske reisebransjeforening, Statens naturforvaltningsråd c/o Miljøverndepartementet, Naturvernavdelingen, Norsk institutt for by- og regionforskning, NOFIMA, WWF-Norge, Natur og ungdom, Grønn hverdag, Friluftslivets fellesorganisasjon, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norske Lakseelver, Norges kulturvernforbund, Norske Landskapsarkitekters forening, Norges fiskarlag, Den norske historiske forening, Landslaget for lokalhistorie, Energiforsyningens fellesorganisasjon, Reiselivsbedriftenes landsforening, Næringslivets hovedorganisasjon, LO – Landsorganisasjonen, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Fiskeridirektoratet, Post og teletilsynet, Bioforsk – Ledelse og administrasjon og Havforskningsinstituttet.

Viktige endringer i løpet av fredningsprosessen

Det opprinnelige fredningsområdet ved den lokale høringen omfattet alt landareal som tilhørte gnr. 46 Sør-Gjæslingan og tilgrensende sjøområder. Gjennom fredningsprosessen har fredningsområdet blitt tilnærmet halvert. Fredningsområdet omfatter nå de mest sentrale øyer som har hatt nevneverdig nytteverdi for befolkningen på Sør-Gjæslingan, og sjøarealene rundt og mellom disse øyene.

Fredningsforskriftens § 4 – 1, som ble lagt ut til lokal høring, inneholdt en bestemmelse om at noen tiltak er betinget av skriftlig samtykke, og dersom skriftlig samtykke ikke gis, henvises tiltaket til dispensasjonssøknad. Dette har blitt endret til at tiltak som går utover vanlig vedlikehold og istandsetting og som innebærer en vesentlig endring som går utover formålet med fredningen, krever dispensasjon. Dersom en tiltakshaver er i tvil om tiltaket er tillatt, må kulturminnemyndigheten forespørres uansett.

3 Forvaltning – økonomiske og administrative konsekvenser

Forvaltning av fredningsforskriften er tillagt Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir fullmakt. I samsvar med vanlig praksis i slike saker legges det opp til at myndigheten overføres Nord-Trøndelag fylkeskommune. Utgifter til grensemerking, forvaltning m.m. dekkes innenfor ordinære budsjett poster.

4 Høringsuttalelser

Generelle merknader til fredningsforslaget

Samediggi/Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Kultur- og kirke departementet har ingen merknader til fredningsforslaget.

Bergvesenet med Bergmesteren for Svalbard har ingen innvendinger mot fredningsforslaget.

ABM-utvikling, Nord-Trøndelag Arkitektforening (NOTA) og Landslaget for Lokalhistorie slutter seg til fredningsforslaget.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Nord-Trøndelag politidistrikt og Økokrim og har ikke mottatt noen merknader. Politidirektoratet har ingen bemerkninger til fredningsforslaget, men påpeker at økning av områder med verneinteresser kan medføre økt ressursbruk for politiet.

Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS) skriver at de ikke gir noen uttalelse til fredningsforslaget.

Nord-Trøndelag kulturvernråd, Reiselivsbedriftenes Landsforening Midt-Norge og Kystverket Midt-Norge sluttet seg til fredningsforslaget i den lokale høringen, men påpeker at vernet må praktiseres slik at det ikke hindrer normal og forsiktig bruk, utvikling og vedlikehold.

Kystmuseet i Nord-Trøndelag slutter seg til fredningsforslaget i den lokale høringen, men har noen merknader til utkast til forvaltningsplan.

Riksantikvaren tar kommentarene til etterretning.

Særskilte merknader knyttet til ulike tiltak og aktiviteter:

Avgrensning av fredningsområdet

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag slutter seg til fredningsforslaget men beklager at området er kraftig innskrenket i forhold til forslaget fra 1996.

NHO Reiseliv Midt-Norge sammen med NHO Trøndelag slutter seg til Fiskeridirektoratet, region Trøndelags uttalelse om at fredningsområdet i sjø må bli vesentlig innskrenket.

Bioforsk støtter fredningsforslaget og understreker at det er uheldig å dele opp fredningsområdet når man ønsker å bevare et helhetlig kulturmiljø, jfr. RAs kommentarer og vurderinger til fredningsforslaget og innkommende uttalelser når det gjelder avgrensning av fredningsområdet.

Tre enkeltpersoner går i mot at fredningen omfatter havområdene av hensyn til muligheten for å drive fiske.

Fiskeri- og Havbruksnæringens landsforening, FHL-Midtnorsk Havbrukslag stiller prinsipielt spørsmålstegn til at verning av kulturmiljø på land legger begrensninger på oppdrettsaktivitet i sjøareal utenfor det som er definert som verneformålet. Etter deres syn vil ikke oppdrettsaktivitet forringe verneobjektet fordi denne aktiviteten ikke medfører inngrep på land. Det pekes videre på at selv om det i fredningsforskriften gis mulighet for dispensasjon er det erfaringsmessig vanskelig å få medhold i denne type søknader om dispensasjon. FHL-Midtnorsk Havbrukslag er derfor på prinsipielt grunnlag negativ til at det legges begrensninger på næringsaktivitet i sjø begrunnet i at en ønsker å se ulike landområder i sammenheng.

Vikna kommune ba i den sentrale høringen om at fredningsforslaget måtte endres i samsvar med Vikna kommunestyre sitt vedtak i 022/04. Dette innebærer at noen få sentrale øyer og de indre sjøområdene i fiskerihavna fredes. Dette synet ble støttet av Fiskarlaget Midt-Norge.

Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) er positiv til et fredningsforslag som ser sammenhengen mellom aktiviteter på land og i sjø. NIVA presiserer at forvaltningsplanen bør ta med hensynet til det marine naturmiljøet (arter og naturtyper), jfr. den nye plan- og bygningsloven, og aktiviteter i sjø (inkludert strandsonen og gruntvannsområder) bør sees i forhold til det marine naturmiljøet. De viser til at selv om tap av redskap ikke vurderes som skadelig inngrep i kulturmiljøet, bør tap av for eksempel garn reduseres av hensyn til det marine miljøet (passiv fangst av for eksempel fisk, "ghostnets"). Aktiviteter i sjø, for eksempel akvakultur og havbeite, bør sees i sammenhengen med bevaring av marint miljø og kravet i følge den nye plan- og bygningsloven om planlegging i sjø. Samme krav bør også stilles til høsting av tang og tare. NIVA presiserer at kulturminner under vann (for eksempel skipsvrak) kan ha en funksjon som kunstig rev, og vern av disse vil dermed kunne ha en positiv effekt på marint miljø.

Fiskeri- og kystdepartement har innhentet uttalelser i saken fra Fiskeridirektoratet og Kystverket. Fiskeri- og kystdepartementet er av den oppfatning at Riksantikvaren ikke har en tilstrekkelig god begrunnelse for å legge bånd på eksisterende og framtidig næringsvirksomhet i sjøområdet. Verneområdet bør innskrenkes, slik at det ikke omfatter områder avsatt til akvakultur i arealdelen i kommuneplanen til Vikna kommune.

Riksantikvaren viser til at de innkommende kommentarene og merknadene til den sentrale høringen generelt har vært rettet mot fredningsforslagets konsekvenser for sjøområdene. Det har vært en gjennomgående skepsis mot at fredningsområdet også skal dekke sjøområder da dette oppfattes som en båndlegging av aktivitetene og utviklingsmulighetene til næringsvirksomhetene som er tilknyttet disse sjøområdene. I den forbindelse viser Riksantikvaren til at fredningsområdet er blitt redusert i forhold til forslaget ved lokal høring, og fiskeriinteressene blir dermed ikke i like stor grad berørt. Riksantikvaren peker også på at fredningsområdets avgrensning i liten grad kommer i konflikt med kommunens områder avsatt til akvakultur og reketråling i arealdelen i kommuneplanen for Vikna kommune. Riksantikvaren trakk sin innsigelse i forhold til akvakulturanlegget ved Kyrøyen da det ikke kom i konflikt med fredningen. Riksantikvaren viser til at det fredete arealet bør være sammenhengende og anbefaler derfor at sjøareal rundt og mellom fredet landareal inngår i fredningsområdet. Begrunnelsen for dette er å la alle øyer som har hatt nevneverdig nytteverdi for befolkningen på Sør-Gjæslingan og sjøarealet rundt og mellom disse øyene inngå i kulturmiljøavgrensningen. Med nytteverdi mener Riksantikvaren her husdyrbeite, høsting av tang og tare, landfeste for laksenøter, egg- og dunsanking m.v. For å forhindre større inngrep i kulturmiljøets nærområde, anbefales det at det i kommuneplanen avsettes et område rundt kulturmiljøet der store tiltak som vindmøllepark, opplagsplass for større skip, oljeplattformer og lignende ikke blir tillatt.

Miljøverndepartementet støtter Riksantikvarens vurdering med hensyn til avgrensning. Riksantikvaren har imøtekommet de behov som kommunen og fiskerisektoren har hatt i forhold til egnede areal for akvakultur. Gjennom den pågående kommunale arealplanbehandlingen har Vikna kommune selv endret sitt vedtak fra 2004 og i foreslått kommuneplan for 2010-2014 er hele det foreslåtte fredningsområde båndlagt etter lov om kulturminner. Etter dette er det nå samsvar mellom kommunens og Riksantikvarens avgrensning av fredningsområdet.

Vern og skjøtsel av kulturlandskapet

Bioforsk er enig i at framtidig skjøtsel av kulturlandskapet ikke kan følge opp den arbeidskrevende, tradisjonelle driften fullt ut, men gjøres mer rasjonell. Bioforsk understreker at det er viktig at fagpersoner regelmessig overvåker effekten av skjøtselen på vegetasjonen slik at man kan justere den hvis nødvendig.

En huseier tar opp de uheldige konsekvensene sauebeite på Heimværet har for hytteeierne, og viser til at fredningsforslaget forbyr oppsetting av gjerder.

Riksantikvaren viser til at det pågår noe beiting, slått og brenning på utvalgte areal og øyer. Riksantikvaren anbefaler at denne formen for skjøtsel av kulturlandskapet blir videreført og utvidet til helårsbeiting i kombinasjon med lyngbrenning og slått av grasareal der hundekjeks er i ferd med å overta. Riksantikvaren peker på at det må settes opp beitegjerder rundt det meste av bebyggelsen på Heimværet.

Miljøverndepartementet vil bemerke at fredningsbestemmelsene åpner for å tillate beite og skjøtsel av landskapet etter godkjent skjøtelsplan, og Miljøverndepartementet vurderer det derfor slik at fredningen ikke vil føre til negative konsekvenser for disse naturtypene, jf. omtalen av dette ovenfor om forholdet til naturmangfoldloven. Havørn hekker på enkelte av øyene, og i skjøtelsplanen er det tatt hensyn til dette ved gjennomføring av skjøtselen.

Miljøverndepartementet mener det er positivt at det satses på rasjonell skjøtsel som ivaretar kulturlandskapsverdiene på Sør-Gjæslingan, blant annet i form av beitedyr. Miljøverndepartementet støtter derfor at Riksantikvaren åpner opp for at det settes opp gjerder rundt det meste av bebyggelsen på Heimværet, for å unngå konflikter mellom hytteboere og beitedyr.

Verdiforringelse

Tre huseiere tar opp behovet for å få beregnet kompensasjon for den verdiforringelse av eiendommene som fredningen vil påføre.

Riksantikvaren viser til at rådighetsinnskrenkning som følge av en kulturmiljøfredning etter kulturminneloven § 20, må den enkelte grunneier finne seg i uten erstatning. Etter Riksantikvarens syn griper fredningen ikke inn i eksisterende bruk; eiendommene i fredningsområdet kan brukes som tidligere. Det er derfor ikke grunnlag for å yte erstatning på grunn av fredningen. Riksantikvaren peker også på at det siste eiendomssalget på Sør-Gjæslingan før den sentrale høringen tydet på at eiendomsprisene har økt langt mer enn i landet og distriktet for øvrig. Riksantikvaren konkluderer dermed med at eiendommenes verdi ikke er blitt forringet av fredningen.

Miljøverndepartementet understreker at gjeldende praksis i forhold til en eventuell rådighetsinnskrenkning som følge av en kulturmiljøfredning etter kulturminneloven § 20, ikke gir grunnlag for erstatning til den enkelte grunneier.

Tomtefeste

Tre huseiere er bekymret for konsekvensene en fredning kan gi for innløsning av tomtefesteavtaler.

Riksantikvaren peker på at det er Vikna kommune som er grunneier for de privateide husene som står på punktfestet tomt. Riksantikvaren viser til at da Vikna kommune behandlet fredningssaken i 2009 viste de til vedtak i formannskapet i 2004, om å utsette realitetsbehandling av søknad om innløsning av festetomter, i påvente av avklaring av fredningen. Etter Riksantikvarens syn vil ikke innløsning av festetomter i seg selv være i strid med fredningsforslaget, men gjennomføringen etter innløsningen for eksempel markering av tomtegrenser, oppsetting av gjerder og andre tiltak utendørs, må være i samsvar med forskriften.

Miljøverndepartementet deler Riksantikvarens syn på at innløsning av festetomtene ikke er i strid med fredningsforslaget. En eventuell innløsning av festetomtene som innebærer markering av tomtegrenser, oppsetting av gjerder og andre tiltak utendørs, må skje i samsvar med forskriften.

Fredning kontra andre lover, forskrifter og avtaler

Tre huseiere ber om en avklaring på fredningsforskriftens betydning for blant annet rettigheter etter frilufsloven, saltvannsfiske_loven, helseforskrift for fiskevær, naboloven, tomtfesteloven, avtaler om laksevald og dunsanking.

Riksantikvaren slår fast at kulturminneloven er en særlov og gjelder derfor foran generelle lover som plan- og bygningsloven. Dette innebærer at det med for eksempel hjemmel i plan- og bygningsloven ikke kan vedtas bestemmelser som er i strid med fredningsforskriften. Hvor det er motstrid mellom bestemmelser gitt i eller i medhold av plan- og bygningsloven, vil bestemmelsene i fredningsforskriften gå foran. Slik Riksantikvaren ser det, vil i utgangspunktet ikke formålet med fredningen og den forslåtte fredningsforskriften være i motstrid til de avtaler og lover som nevnes av de tre huseierne. Riksantikvaren mener at der det eventuelt er motstrid mellom fredningsforskriften og en spesiallov må dette vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Utgangspunktet må være at det må foretas en tilpasning, hvor viktige samfunnsinteresser og fredningsforskriften avpasses i forhold til hverandre.

Miljøverndepartementet deler Riksantikvarens syn og har ingen ytterligere tilføyelser.

Spørsmål vedrørende konsekvensutredning og utredningsinstruks

Tre huseiere tar opp behovet for konsekvensutredning ved kulturmiljøfredningen.

Riksantikvaren viser til at fredning etter kulturminneloven ikke medfører krav om konsekvensutredning. I samsvar med kravene i forvaltningsloven blir følgene av fredningen godt opplyst, både gjennom samarbeid med Vikna kommune og gjennom lokal og sentral høring. Alle hjemmelshavere og en rekke organisasjoner har hatt anledning til å uttale seg. Riksantikvaren peker også på at spørsmålet om krav til konsekvensutredning ble vurdert av Miljøverndepartementet i forbindelse med fredning av Birkelunden kulturmiljø i 2006. Departementet konkluderte med at det ikke er et krav om konsekvensutredning ved fredning etter kulturminneloven.

Miljøverndepartementet viser til at kulturmiljøfredninger i henhold til kulturminneloven ikke er underlagt reglene i plan- og bygningsloven med hensyn til konsekvensutredninger.

Akvakultur

Norske Sjømatbedrifters Landsforening (NSL) går i mot at fredning skal omfatte havområder. NSL påpeker at fredningsforslaget omfatter arealer som kommunen har

avsatt til områder for oppdrettsvirksomhet i kommunens arealplan. Kommunenes arealdel er utarbeidet i et samarbeid med alle relevante interesser og flere sektormyndigheter. NSL går imot en overstyring av lokale etablerte planer. NSL kan ikke godta at viktige sjøområder som er avsatt til fiskeri- og oppdrettsvirksomhet i kommuneplanens arealdel båndlegges som følge av fredning.

Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram er i mot at det gis tillatelse til utvidelse og nyetablering av flere lokaliteter for akvakulturformål, utover de som er gitt på nåværende tidspunkt.

Vikna kommune kunne i den sentrale høringen ikke akseptere at fredningen innebar en båndlegging av viktige sjøområder som er avsatt til sjøretta virksomhet/oppdrettsvirksomhet i kommuneplanens arealdel.

Fiskeri- og kystdepartementet viser til at Riksantikvaren legger til grunn at områder som har hatt nevneverdig nytteverdi for befolkningen i Sør-Gjæslingan skal inngå i fredningsområdet. Fiskeri- og kystdepartementet er av den oppfatning at dette ikke er tilstrekkelig godt begrunnet for å legge bånd på eksisterende og framtidig næringsvirksomhet i sjøområdet. Verneområdet bør innskrenkes, slik at det ikke omfatter områder avsatt til akvakultur i arealdelen i kommuneplanen til Vikna kommune.

Riksantikvaren viser til behandlingen av Vikna kommunes arealdel i kommuneplan for 2010-2014, og har kommet fram til at foreslått område ved Kyrøyan til akvakultur er akseptabelt i forhold til formålet med kulturmiljøfredningen. De peker på at standpunktet ikke innebærer en generell åpning for akvakultur i fredningsområdet. Vilkår for akvakulturanlegget må inngå i fredningsforskriften dersom det skal gjøres permanent. På grunnlag av dette mener RA at ønsket om å ta ut eller innskrenke sjøområdene i henhold til Vikna kommunestyre sitt vedtak i 022/04, samt merknader fra Fiskeri- og kystdepartementet for å frigjøre områder avsatt til akvakultur, er imøtekommet.

Miljøverndepartementet bemerker at det innenfor fredningsområdet ligger et etablert akvakulturanlegg for oppdrett av laks. Ut fra den eksisterende kunnskapen departementet har om naturtilstanden i området kan vi ikke se at anlegget har hatt noen negativ innvirkning på stortareskogen og skjellsandområdene eller andre kjente naturverdier i områder, jf. omtalen av dette ovenfor om naturmangfoldloven. Miljøverndepartementet viser til Riksantikvaren sine merknader om at de har godtatt at det innenfor fredningsområdet er avsatt areal til akvakultur. Miljøverndepartementet peker på våre merknader under punktet om *Avgrensning av fredningsområdet*, der kommunen og Riksantikvaren er enig om grensene for kulturmiljøfredningen. Det er etter dette ingen konflikt mellom fredningsforslaget og akvakulturanlegg avsatt i Vikna kommune sin arealplan 2010-2014.

Fiskerihavn og ferdsel til sjøs.

Fiskeri- og kystdepartementet forutsetter at det vil være mulig å kombinere vern og normal ferdsel til sjøs, at fiskerihavna opprettholdes, samt at nødvendig vedlikehold av Kystverkets installasjoner og farleier i området kan utføres.

Riksantikvaren bemerker at betydningen av den tekniske infrastrukturen, herunder moloer, fiskerihavnen, gamle og nye sjømerker og fyrlykter osv. er svært stor. Vedlikehold og reparasjon av disse er nedfelt som fritak fra saksbehandlingen, jf forskriftens § 6, B, andre strekpunkt.

Miljøverndepartementet viser til Riksantikvarens kommentarer over og mener Fiskeri- og kystdepartementet sin forutsetning er godt ivaretatt i fredningsforskriften.

Reketråling.

Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram mener at fredningen ikke må være til hinder for tradisjonelt fiskeri som garn, line, teinefiske, kasting og låssetting av sild og brisling, levende fangst av sei, reketråling og fangst av laks på laksevall i området.

Fiskeri- og kystdepartementet bemerker at dersom reketråling skal forbys i bestemte geografiske områder bør det begrunnes ut i fra behov for beskyttelse av dokumenterte kulturminner i de samme geografiske områdene. Uten en mer dekkende begrunnelse vil det ikke være mulig for Fiskeri- og kystdepartementet å akseptere det rekeforbudet som i dag ligger i fredningsforslaget. Fiskeri- og kystdepartementet presiserer at det bør framgå tydelig, enten i forskrift eller i fortale, hvilke områder som foreslås stengt for reketråling og hvilke som foreslås å være åpne. Utgangspunktet må være informasjon om eksisterende reketrålfelt som framkom i den lokale høringsprosessen.

Riksantikvaren påpeker at fredningsområdets avgrensning i liten grad kommer i konflikt med kommunens områder avsatt til reketråling i arealdelen i kommuneplanen for Vikna kommune. Etter innskrenkingen av fredningsområdet ligger de viktigste reketrålingsområdene utenfor det foreslåtte kulturmiljøet. Riksantikvaren viser også til at det er tradisjon for reketråling i deler av det foreslåtte fredningsområdet. Reketråling kan skade kulturminner under vann. Riksantikvaren vurderer det imidlertid slik at eventuelle kulturminner allerede er sterkt skadet eller ødelagt der det har vært drevet reketråling og at fortsatt reketråling ikke vil føre til ytterligere skade. Reketråling kan derfor fortsette i de områdene der det tidligere har vært drevet med tråling.

Miljøverndepartementet peker på at det er registrert viktige tareskoger og skjellsandområder i dette området. Ut fra vår eksisterende kunnskap både om naturverdier og fangstmetoder er det lite sannsynlig at rekefisket vil ha noen vesentlig negativ innvirkning på disse to naturtypene eller på andre kjente naturverdier i området, jf. omtalen av dette ovenfor om naturmangfoldloven.

Miljøverndepartementet viser til at fredningsforslaget ikke legger restriksjoner på rekefiske innenfor eksisterende rekefelt. I området rundt Sør-Gjæslingan har

rekeetråling blitt drevet syd for Kyrøyan og i Gjæslingsråsa. Etter at omfanget av fredningen ble redusert etter den lokale høringen ligger nå Gjæslingsråsa utenfor fredningsområdet. Miljøverndepartementet ser behovet for å synliggjøre at rekeetråling kan fortsette som før i eksisterende felt, og har derfor føyd til et nytt strekpunkt under fredningsforskriftens § 6, pkt. D.

Miljøverndepartementet foreslår derfor et nytt strekpunkt under § 6, pkt. D, for å presisere at kulturmiljøfredningen ikke er til hinder for at rekefiske kan skje innenfor eksisterende rekefelt. Eksisterende rekefelt innenfor fredningsområdet er avgrenset av rette linjer mellom følgende punkter:

1. N 64° 46,02` Ø10° 49,18`
2. N 64° 45,79` Ø10° 48,27`
3. N 64° 45,79` Ø10° 48,48`
4. N 64° 45,80` Ø10° 49,20` og deretter tilbake til posisjon 1

Fiskeri- og kystdepartementets innvendinger mot forbudet mot rekeetråling er etter dette imøtekommet.

Det bemerkes at man med denne avgrensningen av det eksisterende rekefeltet ikke tar stilling til eventuelle konflikter mellom akvakulturanlegg og utøvelsen av rekefiske innen det avgrensede området.

Taretråling.

Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram viser til at det ikke må gis tillatelse til taretråling i området, da dette er en vekst som beskytter fiskeyngel i det første stadiet av livet, og er således viktig for fiskebestandene. Høsting av tang, kan derimot tillates.

Fiskeri- og kystdepartementet anser Riksantikvaren sitt forslag om taretråleforbud som lite godt begrunnet. Fiskeri- og kystdepartementet ber om at forslaget om taretråleforbud vurderes på nytt, på samme måte som forslaget om rekeetråleforbud.

Riksantikvaren er av den oppfatning at manuell høsting av tang og tare normalt ikke vil medføre fysiske inngrep i sjøbunnen. Fredningen vil således ikke være til hinder for at denne tradisjonelle aktiviteten videreføres. Maskinell høsting av tang og tare med dagens moderne metoder kan derimot føre til betydelig skade både på sjøbunnen som landskap, og på kulturminner som ligger under vann. Riksantikvaren viser til de motstridende interessene mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram. Riksantikvaren har vurdert de ulike syn i saken og legger avgjørende vekt på det syn som fremmes av de to lokale fiskarlagene; Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram som støtter slike begrensninger.

Miljøverndepartementet vil bemerke at omkring flere av øyene i dette området er det registrert store tareskogsforekomster og store forekomster av skjellsand av svært høy til høy viktighet.

Miljøverndepartementet viser til at maskinell høsting av tang og tare for tiden er forbudt i Nord-Trøndelag. Dette er et forbud som fiskerimyndighetene administrerer. Et tradisjonelt manuelt opptak av tang og tare vil ikke medføre noen forringelse av naturverdiene, jf. omtalen ovenfor om naturmangfoldloven.

Taretråling kan skade kulturminner under vann. I følge Vitenskapsmuseet i Trondheim er det svært god grunn til å tro at det finnes kulturminner under vann i og rundt fredningsområdet. Havstrekningen Folla, som ligger rett nord for Sør-Gjæslingan, er generelt rikere på kulturminner enn de fleste andre sjøområder i Norge. Imidlertid er det ikke blitt gjort systematiske registreringer under vann i det foreslåtte fredningsområdet. For å imøtekomme et mulig framtidig behov for taretråling åpner Miljøverndepartementet for at dette spørsmålet skal kunne vurderes på nytt, dersom fiskerimyndighetene åpner for taretråling i Nord-Trøndelag i framtida.

Miljøverndepartementet har derfor tatt inn en formulering i fredningsforskriften, som gir anledning til å vurdere spørsmålet på nytt om fiskerimyndigheten åpner for taretråling i Nord-Trøndelag i framtida. Forskriften er blitt endret i tråd med dette med nytt strekpunkt under § 6, D.

Tradisjonelt fiske/lagring av fisk.

En enkeltperson er bekymret for at den foreslåtte fredningen kan legge hindringer i veien for den tradisjonelle fiskeriaktiviteten som foregår i området.

Valøy og Omegn Fiskarlag/Fiskarlaget Fram peker på at fredningen ikke må være til hinder for tradisjonelt fiskeri som garn, line, teinefiske, kasting og låssetting av sild og brisling, levende fangst av sei, reketråling og fangst av laks på laksevall i området.

Fiskarlaget Midt-Norge forutsetter det at fiskere skal ha mulighet til å etablere landbase på Sør-Gjæslingan i områder der det ikke medfører vesentlige inngrep. Fiskarlaget Midt-Norge er også opptatt av at den foreslåtte fredningen ikke må legge hindringer i veien for den tradisjonelle fiskeriaktiviteten som foregår i området.

Fiskeridirektoratet, region Trøndelag viser til at fredningen ikke bør hemme aktivt næringsliv og levende samfunn, at man bør oppnå en fornuftig kobling mellom vern og bruk, og at aktivitet i sjø som ikke er i strid med verneformålet må aksepteres.

Fiskeri- og kystdepartementet forutsetter at det ikke legges noen restriksjoner på fiske med andre tradisjonelle redskaper som ikke er nevnt under pkt 4.4.1. Fiskeri- og kystdepartementet viser også til at det tidligere har vært tradisjoner for levende lagring av villfanget fisk. Fiskeri- og kystdepartementet antar at dette vil kunne fortsette/gjenopptas ved behov, uten å komme i konflikt med fredningsformålet.

Riksantikvaren bemerker at det i formålsparagrafen står at Sør-Gjæslingan skal vernes "som kilde til kunnskap og opplevelse for dagens og framtidens generasjoner". Det er derfor ønskelig at den lokale kunnskapen om tradisjonelt fiske vedlikeholdes og

formidles gjennom handling. Gjennom kulturmiljøfredningen kan man ikke pålegge at det fiskes med tradisjonelle metoder, men man kan forby fiske med moderne metoder som gir fysiske inngrep i miljøet. Dette vil indirekte legge til rette for at det tradisjonelle fisket blir videreført. Kulturmiljøfredningen gir ingen begrensninger i muligheten for tradisjonelt fiske med garn, line og faststående redskap. Om man ved uhell mister redskap blir ikke dette vurdert som et skadelig inngrep i kulturmiljøet. Dumping av fiskeredskap eller andre gjenstander vil derimot bli vurdert som skjemming av kulturmiljøet og vil derfor være forbudt etter forskriften. Dumping er også forbudt etter forurensingsloven og forurensingsforskriften kap. 22, § 22-4, første ledd.

Riksantikvaren peker på at fredningen gir et generelt forbud mot eksteriørmessige endringer på bygninger og anlegg som omfattes av fredningen. Etablering og videreføring av næringsvirksomhet som ikke krever eksteriørmessige endringer er derfor tillatt. I forslaget til forskrift § 7, dispensasjonsbestemmelsen, er tradisjonell næringsvirksomhet (fiske og jordbruk) prioritert for å kunne opprettholde et levende fiskerimiljø. Dette betyr at fiskere som ønsker å etablere landbase i fiskeværet kan få dispensasjon for dette. Slike landbaser for kystfiske vil innebære kai med uthus for oppbevaring av fangst og redskap og en enkel mulighet for overnatting. Etter Riksantikvarens skjønn bør slike landbaser fortrinnsvis etableres der det tidligere har stått rorbu. Både kai og bygninger kan følge formspråk og materialbruk som var vanlig for rorbuer uten at de trenger å være direkte kopier.

Miljøverndepartementet viser til Riksantikvarens vurderinger. Gjennom en kulturmiljøfredning kan man kun legge restriksjoner på aktiviteter og tiltak som motvirker formålet med kulturmiljøfredningen. Fiskemetoder som ikke gir fysiske inngrep i kulturmiljøet eller installasjoner som ikke medfører eksteriørmessige endringer på bygninger og anlegg, tillates. Departementet vil også peke på at tradisjonell næringsvirksomhet som for eksempel fiske, er en prioritert næring. Dette betyr at fiskere som ønsker å etablere ny virksomhet, eks landbase eller mulighet for å lagre levende fisk på land, kan få dispensasjon, jf fredningsforskriftens § 7. Miljøverndepartementet kan etter dette ikke se at det er noen konflikt mellom de behov fiskerisektoren har i forhold til tradisjonelt fiske og lagring av fisk på land og kulturmiljøfredningen. Om fiskets påvirkning på naturmangfoldet vises det til omtalen av naturmangfoldloven ovenfor.

Merknader til Forvaltnings- og skjøtselsplan.

Fiskeri- og kystdepartementet har noen merknader til Forvaltnings- og skjøtselsplanen. De viser til Bind 2, under kapittelet om "Fiskeri og havbruk", overskriften "Retningslinjer for utøvelse av fiskeriaktivitet i området". I kulepunkt 2 må henvisningen til Saltvannsfiskeloven erstattes med en henvisning til Havressursloven og i kulepunkt 3 foreslås det å stryke siste del av setning "...så lenge de ikke skader bunntopografi." med begrunnelse at rekestrål allerede har skadet bunnen slik at denne aktiviteten kan fortsette i et avgrenset område. Videre foreslås det enten å stryke det som står i samme setning i parentes "(Bunnstrål er ikke tillatt)" eller omskrive det til "Aktiv tyngre redskapstyper som for eksempel rekestrål er tillatt i avgrenset område".

Riksantikvaren tar til følge Fiskeri- og kystdepartementet sine merknader til Forvaltnings- og skjøtselsplan og vil innarbeide disse i etterkant av fredningsvedtaket.

Miljøverndepartementet støtter Fiskeri- og kystdepartementets merknader til Forvaltnings- og skjøtselsplan. Riksantikvaren vil innarbeide disse i etterkant av fredningsvedtaket.

Endringer i forskriften

Miljøverndepartementet har føyd til en presisering i fredningsforskriftens § 6 C, tredje strekpunkt. Denne tilføyelsen gir anledning til å bygge mindre plattinger for huseierne i tilknytning til bygning som benyttes til boligformål. Slik den opprinnelige teksten var formulert kunne det etableres plattinger uavhengig av et bolighus eller rorbu. Slike løseplattinger vil kunne være mer dominerende og skjemme landskapet. Om en plattning legges inntil en bygning vil virkningen av en ny plattning være minimal da det er huset som vil dominere landskapsbildet.

Forslag til presisering i fredningsforskriftens § 6 C, tredje strekpunkt:

”Vedlikehold og reparasjon av hagegjerder, samt utskifting med samme utførelse som eksisterende eller dokumentert tidligere utførelse. Bygging av mindre plattinger i terrengnivå inntil bygning for beboelse.”

Da fiskeriene er en sentral del av kulturmiljøet på Sør-Gæslingan skal det, foruten for bunntåling og tareåling, i utgangspunktet ikke legges spesielle restriksjoner på utøvelsen av fiske i fredningsområdet. I følge Vitenskapsmuseet i Trondheim er det svært god grunn til å tro at det finnes kulturminner under vann. Havstrekningen Folla, som ligger rett nord for Sør-Gjæslingan, er generelt rikere på kulturminner enn de fleste andre sjøområder. Det er imidlertid ikke gjort systematiske registreringer under vann i det foreslåtte fredningsområdet.

Når det gjelder tareåling kan dette skade kulturminner under vann og det er i utgangspunktet ikke tillatt. Det forutsettes imidlertid at dette spørsmålet skal kunne vurderes på nytt, dersom fiskerimyndighetene åpner for tareåling i Nord-Trøndelag i framtida.

Forslag til fredningsforskrift har derfor under § 6 D fått ett nytt tredje strekpunkt:

”Av hensyn til beskyttelse av kulturminner under vann vil tareåling i fredningsområdet ikke være tillatt. Det forutsettes imidlertid at dette spørsmålet skal kunne vurderes på nytt, dersom fiskerimyndighetene åpner for tareåling i Nord-Trøndelag i framtida.”

Når det gjelder rekeåling i eksisterende rekefelt antas det at eventuelle kulturminner under vann er ødelagt allerede. Utfra dette kan derfor rekeåling i eksisterende rekefelt gjenopptas eller fortsette. Eksisterende rekefelt innenfor fredningsområdet er avgrenset av rette linjer mellom følgende punkter:

1. N 64° 46,02` Ø10° 49,18`
2. N 64° 45,79` Ø10° 48,27`
3. N 64° 45,79` Ø10° 48,48`
4. N 64° 45,80` Ø10° 49,20` og deretter tilbake til posisjon 1.

Forslag til nytt fjerde strekpunkt under fredningsforskriftens § 6 D:

"Reketråling skal kunne fortsette eller gjenopptas i områder der det har vært drevet reketråling tidligere."

Innenfor fredningsområdet er det gitt midlertidig tillatelse til akvakulturvirksomhet ved Kyrøyen. Denne virksomheten er ikke i strid med fredningsformålet. Slik forskriften opprinnelig var formulert kunne det oppfattes som om framtidig akvakulturvirksomhet kunne være i strid med fredningsformålet. For å unngå eventuell framtidig tolkningstvil er det derfor blitt presisert i forskriften at akvakulturvirksomhet kan tillates i områder som er avsatt til slikt i Vikna kommunes til enhver tid gjeldende arealplan.

Forslag til nytt femte strekpunkt under fredningsforskriftens § 6 D:

Etablere akvakulturvirksomhet innenfor området som er avsatt til slik virksomhet i Vikna kommunes til enhver tid gjeldende arealplan

Som en følge av nytt strekpunkt om akvakultur under § 6, er det også blitt satt inn et nytt strekpunkt under oppstillingen av tiltak som forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til i særlige tilfeller.

Forslag til nytt strekpunkt under § 7:

Akvakulturfasiliteter i henhold til Vikna kommunes til enhver tid gjeldende arealplan

5 Tiltråding:

Miljøverndepartementet

tilråd

Forskrift om fredning av Sør-Gjæslingan kulturmiljø fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1)